

การสัมมนาการจัดการความรู้สาขาวิชาศิลปศาสตร์ประจำปีงบประมาณ 2560

พันธกิจที่ 1: การผลิตบัณฑิต

เรื่อง การใช้สื่อสังคมในการให้คำปรึกษาทางวิชาการ

วันพุธที่ 29 มีนาคม 2560 ณ ห้องประชุม 1608 อาคารบริหาร ส่วนต่อเติมชั้น 6

วิทยากรโดย อาจารย์ ดร. กรรณ จรรยาวุฒิวรณ

อาจารย์ประจำสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน ได้ปรับเปลี่ยนจากระบบการเรียนการสอนแบบเดิมที่ผู้สอนเป็นผู้บรรยายและผู้เรียนอ่านตำรามาเป็นการใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการสอนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้มีการพัฒนารูปแบบของการเรียนการสอนให้ตอบสนองความต้องการและอำนวยความสะดวกของผู้เรียนโดยใช้รูปแบบของการเรียนแบบไม่จำกัดสถานที่ ไม่จำกัดเวลา ซึ่งการเรียนการสอนลักษณะดังกล่าวเรียกว่า *Ubiquitous Learning* เป็นการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ (Web base learning) โดยมีการพัฒนาสื่อให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบอีเลิร์นนิง (E-learning) ไปจนถึงการเรียนผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile device) ซึ่งการศึกษาผ่านระบบเครือข่ายลักษณะดังกล่าวสามารถนำมาใช้ร่วมกับระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้เป็นอย่างดี การที่อาจารย์ผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในเทคนิคของเครื่องมือ มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับการมีความคิดสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดรูปแบบการนำเสนอที่มีความน่าสนใจสำหรับผู้เรียนนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้อาจารย์

จากข้างต้นนี้ทำให้การออกแบบสื่อการเรียนการสอน รวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อนำไปใช้กับสื่อสังคมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก การออกแบบสื่อรวมถึงการจัดการข้อมูลข่าวสารควรอยู่ในรูปแบบที่มีความสอดคล้องกับบริบทในแต่ละช่วงเวลา สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของคนในช่วงเวลานั้นๆ โดยในบริบทปัจจุบัน การออกแบบควรเน้นความเป็นร่วมสมัย กล่าวคือ รูปแบบของ

สื่อรวมถึงข้อมูลข่าวสารอยู่ในรูปแบบที่มีความเรียบง่าย ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย เข้าถึงได้สะดวกรวดเร็ว เต็มเปี่ยมไปด้วยความหมาย ซึ่งนอกจากการออกแบบที่ດั้นนั้น ผู้สอนรวมถึงบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรมีการตั้งเป้าหมายตั้งแต่เริ่มแรกว่าจะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบใด ในที่นี้มี 2 รูปแบบที่สำคัญ ได้แก่ การนำเสนอช่องทางเดียว (one-way communication) และการนำเสนอแบบสองทาง (two-way communication) ที่สามารถแบ่งการนำเสนอเป็นแบบการโต้ตอบในทันที (synchronous) และการไม่ได้โต้ตอบในทันที (asynchronous)

การนำเสนอในช่องทางเดียวนั้นเป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่มุ่งตรงส่งไปยังผู้รับทางเดียว โดยไม่ได้คาดหวังการมีปฏิสัมพันธ์ตอบโต้จากผู้รับสาร ยกตัวอย่างเช่น อีบุ๊ก (E-Book) แหล่งความรู้ (Resource) บล็อก (Blog) แอนิเมชัน (Animation) คลิปเสียง (Sound Clip) คลิปวิดีโอ (Video Clip) สไลด์ (Slide) และกราฟิก (Graphic) เป็นต้น ส่วนการสื่อสารแบบสองทาง ยกตัวอย่างเช่น ช่องสนทนา (Chat) วิดีโอคอล (Video Call) เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่างๆ (Social Network) เป็นต้น การนำเสนอข้อมูลแบบสองทางนั้นจะช่วยให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนได้สามารถทราบถึงผลตอบรับหรือส่วนป้อนกลับของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างรวดเร็ว ผู้สอนสามารถโต้ตอบกับผู้เรียนได้อย่างทันทีทันใด ทำให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนส่วนใหญ่ได้ดี นำมาซึ่งความน่าเชื่อถือและช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้น หากเป็นการจัดการเรียนการสอน หรือการให้คำปรึกษาต่างๆ แก่นักศึกษาที่ต้องอาศัยกระบวนการในการซักถาม มีการตอบปัญหา รวมถึงการให้คำแนะนำต่างๆ ผู้สอนรวมถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องอาจใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถสื่อสารได้สองทาง เช่น อีเมล (E-Mail) กระดานสำหรับการอภิปราย (Forum) กระดานสนทนา (Web Board) แบบทดสอบ (Quiz) เป็นต้น โดยภาพรวมแล้วความสามารถของสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้มักจะประกอบไปด้วยคุณลักษณะในการเผยแพร่ข้อมูล

(Publishing) การแบ่งปันข้อมูล (Sharing) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น (Collaboration) การอภิปรายโต้ตอบ การปรึกษาหารือ (Discussion) และการสร้างเครือข่าย (Networking)

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่จะได้รับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนและการเลือกช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านการใช้สื่อสังคมนั้นเป็นประเด็นที่ควรให้ความสนใจ เนื่องจากผลลัพธ์ที่ได้นี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการดำเนินงานโดยภาพรวมทั้งหมด

สำหรับผลลัพธ์ที่ได้รับนั้น ประกอบด้วย

1. การมีแหล่งรวบรวมข้อมูลทางการศึกษา ที่มีการแบ่งเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจนตามประเภทของข้อมูล ยกตัวอย่างเช่น รายการโทรทัศน์ เอกสารการสอนชุดวิชาต่างๆ งานวิจัยของคณาจารย์และงานวิจัยที่มีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ ข่าวสาร ข้อมูลประชาสัมพันธ์ของแต่ละหลักสูตร เป็นต้น

2. การบริหารจัดการข้อมูลต่างๆ อย่างเหมาะสม ตัวอย่าง เช่น มีการจัดลำดับความสำคัญ การจัดลำดับความนิยมในแต่ละช่วงเวลา เป็นต้น และ

3. การสร้างแหล่งข้อมูลทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาและบุคลากร ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก และรวดเร็ว

การที่จะผู้ใช้สื่อสังคมจะสามารถดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารนั้น ในเบื้องต้นผู้ใช้ควรรู้จักวิธีการใช้ และการเลือกใช้สื่อสังคมอย่างถูกต้องและมีความเหมาะสมกับงาน ในการสัมมนาครั้งนี้วิทยากรได้มีการสาธิต และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติด้วยการสร้างเพจ (Page) จากเฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมและมีผู้ใช้เป็นจำนวนมากในบริบทปัจจุบัน เพื่อใช้สำหรับเป็นช่องทางในการจัดการเรียนการสอน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการให้คำปรึกษาในประเด็นต่างๆ แก่นักศึกษา และผู้ที่สนใจ จากการสาธิตและการฝึกปฏิบัติการใช้สื่อสังคมเฟซบุ๊ก ทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคม

เฟซบุ๊กที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ในปัจจุบัน สื่อสังคมเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่เอื้อต่อบริบทการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นอย่างดี โดยจะช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนจากคณาจารย์และเพื่อนนักศึกษาผ่านทางหน้าเพจ ทั้งยังสามารถสนทนา ปรึกษาปัญหาต่างๆ ด้วยการใช้ช่องทางการสนทนาส่วนบุคคลโดยการส่งข้อความเข้าไปยังกล่องข้อความ (Inbox message) ทั้งยังสามารถแบ่งปันข้อมูลผ่านทางหน้าเพจ และการส่งข้อความโต้ตอบกับผู้จัดการจัดการเพจ (Page Administrator) สามารถแสดงความคิดเห็น และสอบถามข้อมูลในแต่ละประเด็นร่วมกับเพื่อนนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนั้นๆ ได้อีกด้วย โดยเป็นการสื่อสารแบบสองทางที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างรวดเร็ว

การนำสื่อสังคมมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ นอกจากจะช่วยให้ปัญหาการเรียนของนักศึกษาแล้ว ยังทำให้นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ ของหลักสูตร แขนงวิชา นโยบายต่างๆ ของมหาวิทยาลัย รวมถึงสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมไทย และสังคมโลก ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี โดยการกำกับดูแลของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อันนำมาซึ่งผลสำเร็จในการดำเนินงานต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยตรง และการประชาสัมพันธ์ให้หลักสูตร แขนงวิชา รวมถึงมหาวิทยาลัยเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ วิทยาการได้เสนอแนวปฏิบัติที่ดีในการออกแบบสื่อการเรียนการสอน รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลในสื่อสังคม ดังนี้

- รูปแบบของข้อมูลที่สนับสนุนการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ต้องมีความคมชัดเจนทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เนื่องจากในบางชุดวิชา จำเป็นต้องใช้ความคมชัดหรือความละเอียดของภาพสูง ยกตัวอย่างเช่น ชุดวิชาที่มีการสาธิตการลงมือปฏิบัติ ชุดวิชาที่ใช้ภาพในการอธิบายกระบวนการหรือแผนภูมิต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วข้อมูลประชาสัมพันธ์ต่างๆ ก็ต้องอาศัยความชัดเจน และการทำให้ข้อความกลายเป็นจุดที่น่าสนใจด้วย
- รูปภาพที่นำมาใช้ควรเป็นรูปภาพที่ไม่มีลิขสิทธิ์ หรือได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ใช้ได้
- ไฟล์เอกสารต้องมีความคงที่ของเนื้อหา เมื่อผู้ใช้งานโหลดไปแล้วต้องไม่มีความผิดพลาด

- ข้อมูลที่นำเสนอบนสื่อสังคมต้องมีแหล่งที่มาของข้อมูลที่ชัดเจน มีความถูกต้อง ทันสมัย และเป็นไปตามกติกาการยาทในการใช้สื่อสังคม
- การติดต่อหรือการตอบคำถามต่างๆ ผ่านสื่อสารผ่านสื่อสังคมต้องรวดเร็ว

ปณิตา วรรณพิรุณ และวีระ สุภะ (2555) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไว้ว่า พัฒนาการรวมไปถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technology) ทำให้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตกระบวนการทำงานและการเรียนของมนุษย์ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดสังคมยุคสารสนเทศที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการทำงาน

การใช้ชีวิตประจำวันและการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเว็บ 2.0 และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนสามารถเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ เป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ เปลี่ยนบทบาทจากผู้เรียนที่รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน (passive learner) เป็นผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ (active learner) โดยผู้เรียนเป็นผู้คิดตัดสินใจเลือกเนื้อหาในการเรียน การจัดลำดับการเรียนรู้ การควบคุมเส้นทางการเรียนและการนำเสนอผลงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเนื้อหา และผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น facebook, twitter, youtube, multiply ในการเพิ่มช่องทางในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียน ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้เรียนกับแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเว็บ 2.0 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการลดข้อจำกัดในด้านการเรียนโดยกิจกรรมเหล่านี้สามารถช่วยในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นิสัยในการเรียนด้านความร่วมมือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงทักษะความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

คเชนทร์ กองพิลา (2559) ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนการสอนว่า เป็นการนำแหล่งข้อมูล ภาพ เสียงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในเครือข่ายสังคมมาเป็นสื่อ เครื่องมือและใช้แหล่งความรู้ที่หลากหลายบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลางหรือช่องทางในการเรียนการสอนส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายตามความสนใจ ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่แต่ในปัจจุบันสื่อสังคม

ออนไลน์มีจำนวนมากมาย ดังนั้นเมื่อจะนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นกรอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. การร่วมมือ (Collaboration) เป็นการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยตามประเด็นหัวข้อที่นักเรียนสนใจ มีการกำหนดบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบ โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องร่วมมือกันในการเรียนรู้หรือทำกิจกรรมโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือ เช่น Group (กลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้ตามหัวข้อที่นักเรียนสนใจ) และ Member (การเป็นสมาชิกในกลุ่ม)

2. การสื่อสาร (Communication) เป็นการใช้ช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยน สอบถาม ติดตาม แสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน เครื่องมือสื่อสารควรเลือกให้เหมาะสมกับความต้องการและสภาพการใช้งานของผู้เรียนและสอดคล้องกับลักษณะกิจกรรม เช่น Facebook จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) กระดานสนทนา (WebBoard) การพูดคุย(Chat)

3. บริบททางสังคม (Social Context) เป็นองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ ช่องทางสถานที่ เวลา และสถานการณ์หรือเรื่องราวที่กำหนดให้ผู้เรียนเข้าไปร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พื้นที่ของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีระบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยสมาชิกทุกคนในห้องต้องเข้าร่วมกลุ่มจึงจะสามารถทำกิจกรรมได้ และมีการเชื่อมโยงเพื่อการสื่อสารกับกลุ่มในเฟซบุ๊ก (Facebook)

4. เทคโนโลยี (Technologies) เป็นการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยอาศัยเทคโนโลยีเครือข่ายในรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ การสื่อสารในลักษณะของการโต้ตอบ เช่น Facebook , Blog , YouTube , E-mail (Discussion , Web Board , Chat , Comment , Reply) แบบทดสอบออนไลน์ รวมถึงการเชื่อมโยงไปยังแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ อื่นๆ

5. การแบ่งปัน (Sharing) หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการจัดการความรู้ ข้อมูล แหล่งข้อมูล ภาพ เสียง เนื้อหาผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแบ่งปันให้กับสมาชิกในกลุ่มโครงการและในเครือข่าย เช่น การแบ่งปันโดยใช้ Google Drive, Google Docs, Google Forms, Google Sheets, Google Presentation อื่นๆ

6. ความสัมพันธ์ (Connections) โดยการให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทั้งในส่วนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มทุกคนอย่างสม่ำเสมอ โดยกิจกรรมจะมุ่งเน้นการนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกันร่วมแสดงความคิดเห็นรวมถึงการตั้งประเด็นการศึกษา คำถาม

วัตถุประสงค์และหัวข้ออื่นๆ เช่น Group (กลุ่มตามหัวข้อโครงการหรือนักเรียนแต่ละกลุ่ม และกลุ่มแต่ละห้องเรียน)

7. การใช้เครื่องมือร่วมกันสร้างเนื้อหา (Content co-creation Tools) โดยการที่สมาชิกในกลุ่มนอกกลุ่มและในเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ (Co-Creation) และนำเสนอข้อมูลเนื้อหา (Content) แสดงความคิดเห็นด้วยการโพสต์คอมเมนต์ ได้ต่อกันได้อย่างอิสระ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยนักเรียนจะเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ เช่น การแบ่งปัน (Sharing) การแสดงความคิดเห็น (Comment) การโต้ตอบ (Reply) การนำเสนอ (YouTube) การทำแผนที่ความคิด (Mind Map)

จากบทความเรื่อง สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนการสอน (2557) ได้แบ่งประเภทของสื่อสังคม (Social Media) ที่ใช้งานกันในปัจจุบันโดยได้แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ที่สามารถนำประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 5 ประเภท ได้แก่

1. **Blog** มาจากคำเต็มว่า Weblog บางครั้งอ่านว่า Weblog, Web Log ซึ่ง Blog ถือเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ใช้งานบนเว็บไซต์มีลักษณะเหมือนกับเว็บบอร์ด ผู้ใช้ Blog สามารถเขียนบทความของตนเองและเผยแพร่ลงบนอินเทอร์เน็ตได้โดยง่าย Blog เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสามารถในด้านต่างๆ เผยแพร่ความรู้ด้วยการเขียนได้อย่างเสรีตัวอย่าง Blog เช่น Learners, GotoKnow, WordPress, blogger เป็นต้น

บล็อกเป็นการแสดงความคิดเห็นของตนใส่ไปในบทความในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นกลับ จะประกอบไปด้วยข้อความ รูปภาพ จุดเชื่อมโยงไปยังบล็อกอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องนั้นๆ ที่นำเสนอ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับเว็บบอร์ด (ห้องสนทนา) แต่จะแตกต่างกันตรงที่เราสามารถจัดการหน้าของบล็อกได้ด้วยเหมือนเราเป็นเจ้าของเว็บไซต์ที่จะเปลี่ยนแปลงส่วนใด เมื่อใดก็ได้

ในการนำบล็อกมาใช้เพื่อทำกิจกรรมการเรียนการสอนอาจเลือกใช้ในบางกรณีเพื่อทำให้การเรียนการสอนมีเทคนิควิธีการที่แปลกออกไปผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1. ผู้สอนกำหนดประเด็นการศึกษาโดยการกำหนดประเด็นของเรื่องที่จะให้ผู้เรียนเขียนหรือบันทึกให้ชัดเจนว่าต้องการเขียนหรือบันทึกเรื่องอะไรสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องอะไร เช่น ผู้สอนตั้งโจทย์ให้ผู้เรียนร่วมกันเขียนกิจกรรมเขียนบล็อกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

2. ผู้เรียนเริ่มเขียนบันทึกโดยรูปแบบการเขียนมีหลากหลาย เช่น การเขียนแบบเล่าเรื่อง เขียนบรรยายสิ่งที่รู้ กิจกรรม ความประทับใจหรือประสบการณ์

3. เมื่อผู้เรียนเขียนบันทึกเสร็จแล้วอาจมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในห้องซึ่งการแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะนำไปสู่การต่อยอดความรู้

2. **Social Networking** หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นรูปแบบของเว็บไซต์ในการสร้างเครือข่ายสังคมในอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้ใช้เขียนและอธิบายความสนใจหรือกิจกรรมที่ทำ เพื่อเชื่อมโยงความสนใจและกิจกรรมกับผู้อื่นในเครือข่ายสังคมด้วยการสนทนาออนไลน์ การส่งข้อความ การส่งอีเมล การอัปโหลดวิดีโอ

เพลง รูปถ่ายเพื่อแบ่งปันกับสมาชิกในสังคมออนไลน์เป็นต้น เครือข่ายสังคมที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน เช่น Facebook, Bebo, MySpace และ Google+ เป็นต้น

ลักษณะของเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ผู้ใช้สามารถสร้างข้อมูลส่วนตัวเพิ่มรายชื่อผู้ใช้อื่นในฐานะเพื่อนและแลกเปลี่ยนข้อความ ติดต่อบทสนทนา ตั้งประเด็นถามตอบในเรื่องที่สนใจ โปสต์รูปภาพ โปสต์คลิปวิดีโอ เขียนบทความหรือบล็อก สนทนาแบบโต้ตอบทันที นอกจากนี้ผู้ใช้ยังสามารถร่วมกลุ่มความสนใจส่วนตัว จัดระบบตาม สถานที่ทำงาน โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรืออื่นๆ และสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ผ่านแอปพลิเคชันเสริม (Applications) ที่มีอยู่มากมาย ซึ่งแอปพลิเคชันดังกล่าวได้ถูกพัฒนาเพิ่มเติมขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ใช้จะสามารถอัปเดตแบ่งปันข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันทั้งกลุ่มที่อยู่ในเครือข่ายสังคมหรือแม้แต่ผู้ใช้เว็บไซต์อื่นที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายสังคมยังสามารถสื่อสารและแบ่งปันข้อมูลข่าวสารต่างๆทำให้สังคมออนไลน์เป็นเครือข่ายที่กว้างขวางและเข้มแข็งมาก

ในการนำเครือข่ายสังคมมาใช้เพื่อกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น สามารถนำมาใช้การแบ่งปันเรื่องราว ความรู้ แง่คิด ประสบการณ์ ทำให้เราเรียนรู้เรื่องราวชีวิตของผู้อื่น สามารถนำสิ่งที่ได้มาปรับใช้ได้ การเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครือข่ายสังคมทำได้โดยสร้างกลุ่มเพื่อการเรียนรู้เรื่องที่น่าสนใจร่วมกันและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เป็นกิจกรรมหลัก หรือการเสริมบทเรียน โดยการสร้างเป็นกลุ่มเรียนแล้วนำเสนอ สื่อการสอนในรูปแบบของเนื้อหา บทความ สื่อมัลติมีเดีย การนำเสนองาน ผลงาน ฯลฯ ทำให้เกิดความน่าสนใจ เรียนรู้ได้ตลอดเวลา ครูและนักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการพูดคุย แสดงความคิดเห็น การสอบถาม การให้คำแนะนำและคำปรึกษา ได้โดยไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้ที่มีโอกาสเรียนรู้มากยิ่งขึ้นได้เปรียบ

เครือข่ายสังคมที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบันคือเฟซบุ๊ก โดยเราจะเห็นได้ว่าเฟซบุ๊กสามารถสร้างประโยชน์โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อีกช่องทางหนึ่ง เฟซบุ๊กมีซอฟต์แวร์ประยุกต์ใช้หรือ แอปพลิเคชัน (Applications) เพื่อการศึกษาจำนวนมากที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สอนในการเตรียมเนื้อหาการสอนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใหม่ๆ ยกตัวอย่างเช่น “ไฟล์ส์ (Files)” สำหรับอัปโหลดเพิ่มข้อมูลให้กับผู้เรียน “เมกอะควิซ (Make a Quiz)” สำหรับสร้างคำถามออนไลน์เพื่อทดสอบความรู้ของผู้เรียน “คาเลนเดอร์ (Calendar)” สำหรับสร้างปฏิทินแจ้งเตือนกำหนดการต่างๆ “คอร์ส (Course)” สำหรับจัดการเนื้อหาการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังมีแอปพลิเคชันที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนและแบ่งปันเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียน ตัวอย่างเช่น “วีริต (weRead)” สำหรับจัดการรายชื่อหนังสือให้ผู้อ่านร่วมแสดงความคิดเห็น และ “คลาสโน้ตส์ (Class Notes)” สำหรับถ่ายภาพในขณะที่ครูผู้สอนเขียนเนื้อหาบนกระดาน หรือคัดลอกเนื้อหาที่เรียน แล้วนำไปโพสต์เพื่อแบ่งปันผู้อื่นได้

3. **Micro Blog** เป็นรูปแบบหนึ่งของ Blog ที่จำกัดขนาดของข้อความที่เขียน ผู้ใช้สามารถเขียนข้อความได้สั้นๆ ตัวอย่างของ Micro Blog เช่น Twitter, Pownce, Jaiku และ tumblr เป็นต้น โดย Twitter เป็น Micro Blog ที่มีผู้นิยมใช้มากที่สุด กล่าวคือสามารถเขียนข้อความแต่ละครั้งได้เพียง 140 ตัวอักษร

Twitter (ทวิตเตอร์) คือ เว็บไซต์ที่ให้บริการ blog สั้น หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกกันว่า Micro-Blog ซึ่งสามารถให้ผู้ใช้งานส่งข้อความของตนเองให้ผู้อื่นที่ติดตามทวิตเตอร์ของผู้เขียนอยู่นั้นสามารถอ่านได้ และผู้เขียนเองก็สามารถอ่านข้อความของเพื่อน หรือคนที่กำลังติดตามผู้เขียนอยู่ได้ ซึ่งทวิตเตอร์ก็ถือได้ว่าเป็นเว็บไซต์ประเภท social Media ด้วยเช่นกัน ในรูปแบบของทวิตเตอร์นี้ ที่เรียกว่าเป็นblog สั้นก็เพราะว่าทวิตเตอร์ให้เขียนข้อความได้ครั้งละไม่เกิน 140 ตัวอักษร ซึ่งข้อความนี้เมื่อเขียนแล้วจะไปแสดงอยู่ในหน้า Profile ของผู้เขียน และจะทำการส่งข้อความนี้ไปยังสมาชิกที่ติดตามผู้เขียนคนนั้นอยู่ (follower) โดยอัตโนมัติ โดยสามารถใช้ได้ทั้งจากคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลหรือจากโทรศัพท์มือถือ

ทวิตเตอร์จัดอยู่ในกลุ่มไมโครบล็อก ซึ่งลักษณะร่วมของไมโครบล็อก มีดังนี้

1. มีการจำกัดความยาวของข้อความกำหนดไว้ที่ 140 ตัวอักษร
2. มีช่องทางการส่งข้อความและรับข้อความที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์มือถือ/เว็บไซต์ โปรแกรมที่เขียนขึ้นมาพิเศษ (Client) โดยสามารถติดต่อผ่าน API
3. เผยแพร่ข้อมูลแบบกระจาย (Broadcasting) มีลักษณะคล้ายกับการส่งข้อความสั้น (SMS) แต่ข้อความไม่ได้นำส่งเฉพาะระหว่างผู้ส่งและผู้รับเพียงสองคนเท่านั้น แต่ยังส่งไปถึงผู้ใช้งานที่ติดตามด้วย
4. มีข้อมูลหลากหลายเนื่องจากมีผู้ใช้งานเป็นจำนวนมาก
5. ข้อมูลมักถูกล้างออกไปจากระบบเมื่อถึงระยะเวลาหนึ่ง (Flooded) เนื่องจากมีการโพสต์ข้อความมาก ข้อความใหม่จะแทนที่ข้อความเก่า
6. มีความง่ายในการใช้งาน ด้วยข้อจำกัดของจำนวนอักขระทำให้ข้อความมีขนาดสั้นไม่เสียเวลาในการพิมพ์ข้อความ จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใช้งานทวิตเตอร์ส่งข้อมูลเข้าไปในระบบได้บ่อยเท่าที่ต้องการ ส่งผลให้เกิดการกระจายข้อมูลจากปากต่อปาก (Words of Mouth) ได้ง่าย

ในการนำทวิตเตอร์มาใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม โดยผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

1. แนะนำให้ผู้เรียนติดตามผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชา
2. นำเสนอและติดตามหัวข้อที่สนใจโดยการใช้แท็กที่ขึ้นต้นด้วย # (hash tag) ซึ่งหากผู้ใช้ทวิตเตอร์คลิกที่แท็กดังกล่าวก็จะเห็นข้อความทวิตที่มีแท็กเหล่านั้น
3. สร้างกลุ่มที่สนใจเรื่องเดียวกันหรือเข้าร่วมเรียนวิชาเดียวกันหรือกิจกรรมเดียวกัน โดยการใช้แท็กที่ขึ้นต้นด้วย # ข้อความที่เกี่ยวข้องกับวิชานี้จะมีแท็กที่ขึ้นต้นด้วย #xmlws นอกจากนี้ได้ใช้ฟังก์ชันรายชื่อ (list) ของทวิตเตอร์เพื่อดูข้อความทวิตของผู้เรียนทุกคนในวิชาที่สอน ซึ่งการใช้ฟังก์ชันรายชื่อนี้เปรียบเสมือนการสร้างกลุ่ม ซึ่งในที่นี้ก็คือกลุ่มของบัญชีทวิตเตอร์ของผู้เรียนที่สอน

4. **Media Sharing** เป็นเว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานสามารถอัปโหลดรูปภาพ แฟ้มข้อมูล เพลง หรือวิดีโอเพื่อแบ่งปันให้กับสมาชิก หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ตัวอย่างเว็บไซต์ที่เป็น Media Sharing เช่น Youtube, Flickr และ 4shared เป็นต้น

Youtube เป็นเว็บไซต์ที่มีลักษณะเปิดให้ใครก็ได้นำคลิปวิดีโอที่ตนมีอยู่ไปฝากไว้ โดยใช้ระบบการให้บริการโดยใช้โปรแกรม Adobe Flash เรียบเรียงเนื้อหาบนเว็บไซต์รวมถึงไฟล์วิดีโอต่างๆ และสามารถ

นำฟังก์ชันต่างๆ ที่เว็บสร้างขึ้นมาไปช่วยในการเผยแพร่คลิปนั้นๆ โดยมีเครื่องมือที่สำคัญคือ Embed Code ที่ใช้สำหรับแพร่กระจายคลิปต่างๆ ไปยังเว็บไซต์ต่างๆ ทั่วโลก โดยผู้ใช้สามารถใส่ภาพวิดีโอเข้าไป เปิดดูภาพวิดีโอที่มีอยู่และแบ่งปันภาพวิดีโอให้ผู้อื่นดูได้ ใน YouTube จะมีข้อมูลเนื้อหา รวมถึงคลิปภาพยนตร์สั้นๆ และคลิปที่มาจากรายการโทรทัศน์ มิวสิกวิดีโอ และวิดีโอบล็อก (ซึ่งเป็นการสร้างบล็อกโดยมีส่วนของข้อมูลที่เป็นภาพ วิดีโอ เป็นส่วนประกอบด้วย โดยเฉพาะเป็นภาพวิดีโอที่เกิดจากมือสมัครเล่นถ่ายกันเอง) โดยไฟล์วิดีโอที่เผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ส่วนใหญ่เป็นเพียงไฟล์คลิปสั้นๆ เท่านั้น ความยาวเพียงไม่กี่นาที ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าชมได้ง่าย โดยมีการแบ่งประเภทและจัดอันดับไฟล์วิดีโอ ไม่ว่าจะ เป็นไฟล์ล่าสุด ไฟล์ที่มีผู้ชมมากที่สุด ไฟล์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เพื่อให้ผู้ชมสามารถเลือกชมได้อย่างสะดวก และยังมีบริการที่สามารถดูวิดีโอได้ที่ละเฟรม โดยเลือกดูส่วนใดของวิดีโอก็ได้

ในการนำ Youtube มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน สามารถทำได้ดังนี้

1. ใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน เช่น สาธิตวิธีการทำอาหารเพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพจริงสามารถนำไปปฏิบัติได้ หรือสอนภาษาอังกฤษ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และผู้เรียนสามารถนำไปต่อยอดการเรียนรู้ได้
2. ผู้สอนสร้างกลุ่มของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม จากนั้นใช้ Youtube ในการเผยแพร่ผลงานของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนจัดทำผลงานจากนั้นนำเสนอผลงานผ่านทาง Youtube จากนั้นแบ่งปันให้เพื่อนสามารถเข้าไปดูผลงานได้
3. ผู้เรียนใช้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร เพิ่มเติมจากในห้องเรียน

5. Social News and Bookmarking เป็นเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงไปยังบทความหรือเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต โดยผู้ใช้เป็นผู้ส่งและสามารถให้คะแนนและเลือกบทความหรือเนื้อหาใดที่น่าสนใจที่สุดได้ ผู้ใช้สามารถ Bookmark เนื้อหาหรือเว็บไซต์ที่ชื่นชอบได้ รวมทั้งยังแบ่งปันให้กับผู้อื่นได้ด้วย การใช้ Social News and Bookmarking ในการจัดการเรียนการสอนเช่น

Social News เป็นเว็บไซต์กลุ่มข่าวสารที่ผู้ใช้สามารถส่งข่าว โดยผสม social bookmarking บล็อก และการเชื่อมโยงเนื้อหาเว็บเข้าด้วยกัน และมีการกรองคัดเลือกเนื้อหาในลักษณะการร่วมลงคะแนนที่ทุกคนเท่าเทียมกัน เนื้อหาข่าวและเว็บไซต์จะถูกส่งเข้ามาโดยผู้ใช้ จากนั้นจะถูกเลื่อนให้ไปแสดงที่หน้าแรกผ่านระบบการจัดอันดับโดยผู้ใช้ ซึ่งข่าวอาจอยู่ในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ การกระจายเสียง อินเทอร์เน็ต การบอกเล่าเรื่องราวของบุคคลอื่น หรือกลุ่มคน Social Media ชนิดนี้เป็นเครื่องมือในการบอกต่อและสร้างจำนวนคนเข้ามายังที่เว็บไซต์ ตัวอย่างเว็บไซต์ประเภทนี้ เช่น Current TV , หนังสือพิมพ์ออนไลน์ เป็นต้น

Social Bookmarking เป็นบริการบนเว็บไซต์สำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต โดยการแบ่งปันการค้นคว้าเว็บ เว็บไซต์ผู้ให้บริการ เพื่อรวบรวม จัดเก็บ แบ่งหมวดหมู่ สืบค้น และโดยเฉพาะเพื่อการแบ่งปันเว็บไซต์หรือเนื้อหาบนเว็บไซต์แก่คนอื่นๆ ที่สนใจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Social News เช่น Digg เป็นต้น

ในการนำ Social News และ Social Bookmarking มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ผู้สอนอาจใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเนื้อหา หรือนำเนื้อหาในข่าวมาเป็นประเด็นคำถามในการเรียนเพื่อฝึกให้ผู้เรียน

ได้คิดวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ โดยอาจทำได้หลายวิธี เช่น ผู้สอนเป็นผู้นำเข้ามาเป็นประเด็นให้ผู้เรียนตอบ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันหาเนื้อหาแล้วนำมาอภิปรายร่วมกัน หรือให้ผู้เรียนจัดกลุ่มแล้วช่วยกันเลือกประเด็น แล้วอภิปรายภายในกลุ่ม โดยใช้ Social Bookmarking เป็นแหล่งในการรวบรวมความรู้และจัดเก็บข้อมูลจากการสืบค้นของกลุ่มเพื่อแบ่งปันให้เพื่อนในห้อง เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรรณ จรรยาอุฒวิวรรณ. (2560). การสัมมนาการจัดการความรู้สาขาวิชาศิลปศาสตร์ประจำปีงบประมาณ 2560 เรื่อง การใช้สื่อสังคมในการให้คำปรึกษาทางวิชาการ, วันพุธที่ 29 มีนาคม 2560 ณ ห้องประชุม 1608 อาคารบริหาร ส่วนต่อเติมชั้น 6
- คเชนทร์ กองพิลา. (2559). แบบจำลองการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นฐานเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 10(4), 19-25.
- ปณิตา วรรณพิรุณและวีระ สุภะ. (2555). รูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยโครงงานนิเทศศาสตร์สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านอิเล็กทรอนิกส์ 2555. วันที่ 14-15 สิงหาคม 2555 ณ ฮอลล์ 9 อิมแพค เมืองทองธานี. หน้า 161-169.
- สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนการสอน. (2557). ค้นคืนเมื่อ 17 มิถุนายน 2560, จาก http://smforedu.blogspot.com/2014/02/blog-post_802.html